

Noi ne vom duce de aici mai devreme sau mai târziu, dar, dacă reușim să lăsăm urmașilor cât mai multe cărți sfinte, le lăsăm o zestre de mare valoare pentru ei și pentru cei care vor veni după ei.

Protos. Nicodim Mândiță

Difuzare:

EDITURA

Tel./Fax: 021-2410673

Mobil: 0733-580000

editura.agapis@gmail.com

Cărțile pot fi comandate online la adresa
www.edituraagapis.ro
sau de la librăria Editurii Agapis,
din strada Mențiunii Nr. 7, Sector 2, București
unde puteți beneficia de **oferte speciale**.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

NICODIM MÂNDIȚĂ, protosinghel

Priveghiul creștinesc / protos. Nicodim Mândiță ; se tipărește cu
binecuvântarea Preasfințitului Părinte Galaction Episcopul Alexandriei și
Teleormanului. - București : Agapis, 2023

ISBN 978-606-8654-86-7

Protos. Nicodim Mândiță

Priveghiul creștinesc

**Editura Agapis
București • 2024**

zis: „Este fermecător și fermecătoria lui este în brâul lui“. Și a zis părintele: „Scoateți dar fermecătoriile lui.“ Ei s-au pornit să-i dezlege brâul și nu-i lăsa fratele. Avva a zis: „Tăiați-i brâul“ și tăindu-l au aflat într-însul hârtia. Și Avva a dat-o pe ea la unul din Diaconi, poruncindu-i să stea la un loc înalt și s-o citească, ca și vicleanul, cel ce-a semănat această prihană, mai mult să se rușineze.

După ce au citit cele de pe hârtie și mai apoi de toate și cuvântul acel: „În numele lui Iisus Hristos, rabd“ auzind frații, de rușine, nu aveau ce să facă. Au pus metanie la părintele lor, zicând: „Am greșit“. El a zis lor: „Nu puneți mie metanie, ci lui Dumnezeu și fratelui, asupra căruia ați mințit, ca să vă ierte pe voi“. Ei au făcut așa. Atunci părintele a zis fratelui: „Să ne rugăm lui Dumnezeu, ca să-i ierte pe ei.“ Și s-au rugat pentru dânșii⁴³⁷.

⁴³⁷ Pat. 21, 2.

Cuprins

PRECUVÂNTARE	5	Dar cu lumea aceasta zidită de Dumnezeu ce se va întâmpla? Va înceta să mai existe?	49
DE UNDE AM VENIT ȘI VENIM NOI, OAMENII, AICI PE PĂMÂNT?	9	Ce rost mai are Judecata din urmă, odată ce s-a făcut după moarte o judecată cu fiecare?	50
Dumnezeu e veșnic și mai înainte de toți vecii.....	10	Ce se va avea în vedere la Judecata din urmă?	51
Cine este Dumnezeul nostru, care-i numele Lui?	12	În ce va consta pedeapsa veșnică a celor păcătoși?	52
Dumnezeu este nemărginit	12	Dar fericirea veșnică a celor drepti în ce va consta?	54
Ce este omul?	14	PREGĂTIREA REPAUZATULUI PENTRU ÎNMORMÂNTARE ȘI PRIVEGHIIUL CREȘTINESC	55
Ce este sufletul omenesc?	15	Ce dobândesc oamenii care slujesc Domnului în viața aceasta și oamenii care slujesc diavolului?	55
Ce este trupul omenesc?	15	Ce este păcatul?	56
Cine și cum a făcut pe om?	16	Cum a intrat păcatul și moartea în lume?	56
Cum este creat omul după chipul și asemănarea lui Dumnezeu?	17	Ce este moartea?	57
Omul este trup și suflet	19	De unde vine cuvântul moarte?	57
Menirea omului aici pe pământ	20	În câte părți este împărțită viața omului?	58
Ce vom fi după moarte?	24	Toți oamenii mor?	58
Preamărirea dreptilor pe pământ. Venerarea Sfinților	32	Cum se mai poate lămurii aceasta?	59
Omule, tu vei muri!	33	Pentru ce moare omul?	59
Moartea	34	Cum au murit și mor oamenii?	60
În ce constă nemurirea sufletului?	36	După ieșirea din trup ce se face cu sufletul omului?	60
Starea sufletelor după moarte	37	Ce se face cu trupul omenesc după moarte?	60
Răsplata sufletelor după moarte	38	De ce nu se strică și sufletul omenesc după moartea omului?	60
O iconă vie a Judecării Particulare	42	Cum poate omul scăpa de îngrijorarea morții sale?	61
Până când va ține starea provizorie sufletelor în rai și în iad?	45	Ce grijă de căpetenie trebuie să aibă omul în viața sa?	61
Toate acestea vor fi deodată?	45	Pentru ce trimite Dumnezeu omului slăbiciuni și dureri înaintea morții?	62
Când vor fi toate acestea?	45	Cum trebuie a se pregăti creștinul înaintea morții sale?	62
Ni s-au dat semne după care să se cunoască apropierea sfârșitului?	46	Care-i grija și datoria casnicilor din jurul muribundului?	62
Vor învia deodată, atât dreptii cât și păcătoșii?	47	Cum trebuie a se pregăti creștinul amenințat de moarte năprasnică?	62
Dar cu trupurile oamenilor ce vor fi pe pământ, ce se va întâmpla?	47	Poate ști omul când va veni moartea?	63
Cum va fi trupul înviat față de cel pe care îl avem acum?	47	Pentru ce n-a lăsat Dumnezeu pe om a ști ziua și ceasul morții lui?	63
Trupurile înviate ale păcătoșilor vor avea și ele aceste însușiri?	48		
Ce se mai poate spune despre însușirile trupurilor înviate ale celor drepti?	48		

Se deosebește moartea dreptului de moartea păcătosului?.....	64	Ce însemnătate au florile și verdeța la mort?.....	75
Creștinii își pot prelungi viața primejduită, prin ajutorul Bisericii lui Dumnezeu?.....	65	Ce însemnătate are oglinda acoperită cu basma în tot timpul când repauzatul este în casă?.....	75
Pentru ce se pune lumânarea aprinsă în mâna muribundului?.....	66	Când se duce sufletul repauzatului la cer?.....	76
Ce însemnătate are prosopul (bucata de pânză albă) legat la streășina casei?.....	66	Să ne ferim de a face priveghi păgănesc!.....	76
După repauzare pentru ce se trag clopotele?.....	67	Unde se află sufletul repauzatului după despărțirea lui de trup?.....	77
De ce se spală trupul repauzatului cu apă?.....	67	Sufletul schimbă numai situația și locul.....	77
De ce se stropește trupul repauzatului cu agheasmă?.....	68	Stațiile sau tribunalele văzduhului.....	78
De ce se închid ochii repauzaților după ce mor?.....	68	Dumnezeu îi arată Sfântului Antonie tribunalele văzduhului.....	80
Ce însemnătate are ungerea repauzatului mirean cu untdelemn?.....	69	Ce se face cu sufletul repauzatului a treia zi, a noua zi și la 40 de zile?.....	81
Ce însemnătate are îmbrăcarea repauzatului cu cămașă curată?.....	69	Cum se face cântărirea faptelor omenestii înaintea lui Dumnezeu?.....	84
Ce însemnătate au hainele noi, curate, cu care-i îmbrăcat repauzatul?.....	69	Ce se lucrează în jurul omului la moartea lui?.....	85
De ce se îmbracă repauzații în felurite haine noi?.....	69	Ce simte și vede sufletul după ieșirea din trupul său?.....	86
Ce însemnătate are așezarea mâinilor repauzatului pe piept în forma crucii?.....	70	Cum e moartea dreptului?.....	86
Pentru ce scot pe morți din casă și din biserică cu picioarele înaintea?.....	70	Dar moartea păcătosului, cum este?.....	86
Pentru ce se așează trupul repauzatului în sicriu și cu fața spre răsărit?.....	70	Lumea luminată și lumea întunecată.....	87
Ce însemnează pânza albă, lungă, cu care se acoperă trupul repauzatului?.....	71	Faptele bune se transformă în îngeri luminați, iar faptele rele în îngeri întunecați.....	88
De ce se pune cruce de ceară, lemn, metal, în mâinile repauzatului creștin?.....	71	Cine și cum desparte sufletul omenesc de trup?.....	89
Ce însemnătate are banul pus la degetul sau în mâna mortului?.....	73	Unde va fi toată lumea acolo voi fi și eu.....	91
E bine a se pune ban în crucea de ceară din mâna mortului?.....	73	Pururea să avem în minte ieșirea din viață.....	94
E bine a se da bani mărunți, nuci, cofeturi, la copii în sfânta biserică?.....	73	ÎNSOȚIREA REPAUZATULUI SPRE CIMITIR	97
Ce înseamnă toiagul din ceară de albine?.....	74	Rânduiești și rugăciuni ce se săvârșesc acasă.....	97
Ce înseamnă Sfânta Icoană de pe pieptul repauzatului?.....	74	Ce însemnătate are citirea Sfintei Evanghelii... a Apostolului, a Psaltirii?.....	97
Ce înseamnă cununa repauzatului?.....	74	Ce este Sfânta Liturghie?.....	98
Oare se poate acoperi cu pălărie sau cu căciulă capul mortului când îl dă în groapă?.....	75	Ce însemnătate are Sfânta Liturghie pentru repauzați?.....	98
		Ce se face cu trupul repauzatului a treia zi de la moartea lui?.....	98
		În ce formă se desfășoară convoiul de la casa repauzatului și merge la sfânta biserică?.....	99
		Ce este coliva?.....	100
		Ce însemnătate are coliva?.....	100
		Prohodirea repauzatului.....	106
		Ce însemnează lumânările aprinse la capul repauzatului?.....	106

Ce însemnează ștergarele sau batiștele cu lumânări aprinse date preoților, clerului inferior și poporului?.....	106
Ce însemnătate au așternuturile sau lăicerele ce se dau de pomană: prosoape, basmale, când fac preoții ecteniile?.....	107
Ce însemnează tămâierea?.....	107
Ce însemnează ecteniile făcute pe drum?.....	107
Ce însemnătate are colacul cel mare?.....	108
Ce înseamnă cei nouă colăcei și cele trei lumânări?.....	108
Pentru ce citește Arhiepiscopul sau preotul rugăciunea de iertare?.....	112
Pentru ce se dă mortului sărutarea cea mai de pe urmă?.....	112
Ridicarea mortului din sfânta biserică și înmormântarea?.....	113
Ce însemnătate are stropirea repauzatului cu untdelemn și vin?.....	114
Pentru ce se face pecetluirea gropii repauzatului creștin?.....	115
Toate trupurile morților putrezesc?.....	115
Cum se face că trupurile sfinților nu se strică?.....	115
Trupurile sfinților se îngroapă tot în pământ, ca și ale celorlalți oameni?.....	115
Trupurile morților se strică pentru vecie?.....	116
Ce numire au trupurile sfinților puse în Biserică pentru închinare?.....	116
Pentru ce se îngroapă trupurile morților în pământ?.....	116
Cum putrezește trupul nostru în mormânt?.....	116
Ce este cimitirul?.....	116
Omul repauzat se desface în patru elemente.....	117
Milostenia, nu pompele, ajută pe repauzați.....	120
După înmormântare, oare se dă uitării repauzatul?.....	120
Ce-i panahida?.....	121
Ce înseamnă pomenile sau praznicele?.....	121
Ce este parastasul?.....	121
Ce este litia pentru morți?.....	121
Însemnătățile pomului repauzatului.....	121
Pausul și însemnătatea lui.....	123
REPAUZAȚII POT FI AJUTAȚI PRIN RUGĂCIUNI, MILOSTENII ȘI SFINTE LITURGHII.....	125
Avva Milicius înviază mortul și eliberează pe acuzatul nevinovat.....	125

Sfântul Ierarh Spiridon înviază pe fiica sa pentru a-i descoperi amanetul.....	125
Sfântul Macarie află de la un craniu de popă idolatru despre suferințele groaznice din iad ale necredincioșilor.....	126
Sfânta Muceniță Perpetua salvează din iad pe fratele ei Diocraf.....	127
Sfinții se rugau și pentru morții păgâni și-i foloseau.....	128
Teofil, luptător contra dreptei credințe și a ortodoxiei.....	129
Salvați din prăpăd lângă Sfântul Apostol Pavel: „Nimenea nu va pieri; ci numai corabia”.....	132
Sfântul Apostol Toma, cu milostenia a înviat, creștinat, și băgat în cer și împărați păgâni.....	133
Un suflet scos din iad prin milostenii.....	135
Sfânta Anastasia a poruncit surorilor, să-i facă milostenie patruzeci de zile.....	136
Preotul prin dumnezeiasca Liturghie a salvat un suflet din iad.....	137
Un alt suflet păcătos scos din iad.....	138
Două suflete cleveitoare eliberate din osândă prin Sfânta Liturghie.....	139
Pe monahul neastâmpărat nu-l primea pământul... prin Sfintele Liturghii a fost primit.....	140
Cereți și vi se va da, fie ție după dorința ta Salvat prin Sfintele Liturghii.....	140
Dumnezeu este același de-a pururea: ieri, astăzi, și în veac.....	141
Fiul, prin rugăciuni făcute în timpul Sfintei Liturghii și-a salvat tatăl din iad.....	144
Șapte tineri din Efes înviați pentru adevărarea învierii de obște.....	144
Moarta înviață mustără groaznic pe despuietorul ei.....	146
Iubirea sfântă, curată, ne unește aici pe pământ și dincolo de mormânt.....	147
Comunicarea oamenilor cu Îngerii buni.....	149
Comunicarea oamenilor cu Îngerii răi.....	152
Legătura și comunicarea cu Sfinții.....	155
Îngerii și sufletele.....	157
Apariția Îngerilor buni, luminați, pe pământ.....	158
Apariția Sfinților pe pământ.....	164
Sfinții au apărut la moartea Domnului Hristos.....	166

Sfântul Apostol și Evanghelist Ioan s-a arătat în altar lângă Preasfântul Jerfelnic.....	167
Cuviosul Zosima s-a arătat soborului bisericii în timpul Sfintei Liturghii.....	167
Apariția sufletelor din iad.....	168
Sfântul Apostol Petru, cu rugăciunea înviază pe Tavia.....	171
Sfântul Macarie Egipteanul înviază mortul asasinat, care-i arată că învinutul nu era vinovat.....	172
Sufletul preotesei s-a arătat preotului, l-a sfătuit, l-a îmbărbătat și l-a scos din pierzare.....	172
Sufletul păcătosului vine din iad cu chin și cu puotoare insuportabilă.....	174
Sufletul mamei se arată fiului ei, prințului Serghe.....	175
Sufletul altei mame se arată fiului său.....	176
Sufletul studentului se arată inspectorului academiei.....	176
Sufletul credincios după moarte se arată fratelui său.....	177
Ghenadie, fratele fericitului Augustin, grăia dinafară de trup.....	178
Apariție din lumea necredincioșilor. Marsilie și Mihail încredințați de înviere.....	179
Prizonier salvat din legături prin Sfinte Liturghii.....	180
Prizonierului întemnițat îi cădeau lanțurile de pe el, când i se slujea Sfânta Liturghie.....	181
Jucătorii împărtașiți, pedepsiți din cer și de pe pământ.....	182
Vicleanul împărtașit, pedepsit și descoperit.....	183
Îngerii răi și apariția lor pe pământ.....	184
Dracii cu instrumente muzicale, vărsau foc pe ochi, gură și nări.....	186
Diavolii au învățat pe oameni a îndrăgi jocurile, cântecele curvești, bețiile și toate blestemățiile.....	187
Nimeni nu poate sluji la doi domni... nici a fi cu Dumnezeu și cu Satana.....	188
Sfântul Antonie se războiește cu mulțimea de draci, suferă, dar îi biruie.....	189
Dracii înșală pe creștini în chip de îngeri sau de Hristos.....	191
Diavolul în chip de călugăr a vrut să înșele pe sfințitul Monah.....	192
Diavolul a vrut să întunece pe Cuv. Avramie.....	192
Diavolul s-a silit a cufunda pe Sfântul Simeon Stălpnicul în iad.....	192
Avva Arsenie ispitit, dar nebiruit.....	194
Lui Dumnezeu mă închin și numai Lui îi slujesc.....	194
Diavolul în chip de Hristos a vrut să înșele pe marele Pahomie.....	194
Diavolul a înșelat pe monahul Valent.....	194
Prin ce deosebim darul divin de înșelăciunile drăcești? Marele Macarie Egipteanul arată deosebirea dintre sfânt și nesfânt.....	195
Pustnic bântuit de diavol pentru a nu se mai închina Maicii Domnului.....	196
Dracii au primejduit groaznic pe cel ce s-a încrezut în ei.....	197
Sihastrul dezbrăcat de biserică și de Hristos, prin încrederea în diavol.....	198
Pustnicul ispitit de diavolul, a biruit.....	199
Altui frate pustnic i s-a arătat diavolul în chip de inger.....	199
Diavolul i s-a arătat în chipul lui Hristos, ca să-l înșele.....	200
Dracii vrând a înșela s-au înșelat.....	200
Alt pustnic a ieșit biruitor.....	201
Diavolul, în chip de Hristos și de îngeri, a înșelat pe pustnic.....	203
Diavolul s-a arătat în chip de Hristos unui bătrân.....	204
Cu chip fals de Hristos luptau dracii pentru a birui pe un bătrân.....	205
Adevărații creștini luptă și biruiesc pe draci.....	205
Aceasta este adevărata dragoste.....	206
O pildă de dragoste desăvârșită.....	206
Osteneala bună are în sine binecuvântarea Divină.....	207
Iubirea duhovnicească alungă urâciunea diavolească.....	207
Starețul harnic și ucenicii indiferenți.....	208
Alt purtător de Hristos.....	209
Prin o mai bună răbdare a biruit.....	210

DE UNDE AM VENIT ȘI VENIM NOI, OAMENII, AICI PE PĂMÂNT?

Noi, oamenii, am venit și venim aici pe pământ de la Domnul Dumnezeu nostru. El este unicul Dumnezeu în tot locul stăpânirii lui¹⁷. El este veșnic¹⁸. „Eu – zice Domnul – sunt Cel dintâi și Cel de pe urmă”¹⁹. „Eu sunt Alfa și Omega, începutul și sfârșitul – zice Domnul Dumnezeu – Cel ce este, Cel ce era și Cel ce va să vie. Atotțiitorul”²⁰.

Acest Domn Dumnezeu, Atotputernic și Atotcreator, a creat toată lumea cerească pământească, nevăzută și văzută și pe noi oamenii. El ne-a adus pe fiecare din noi, oamenii, din neființă la ființa, din ceea ce n-am fost niciodată în ceea ce suntem și vom fi pururea – aici și în veșnicie.

Domnul Dumnezeu: Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt, după ce a creat toată lumea foarte mare din ceruri și toată lumea materială, pământească, toate, toate foarte bune, a făcut apoi un Preaînalt Sfat Dumnezeiesc, zicând: „Să facem om după Chipul și Asemănarea Noastră, care să stăpânească peștii mării, păsările cerului, animalele domestice, toate vietățile ce se târăsc pe pământ și tot pământul... Dumnezeu a făcut pe om după Chipul Său. Bărbat și femeie i-a făcut pe ei”²¹. Acest Creator Atotputernic, Nemărginit, fără început și fără sfârșit, Atotțiitorul și Conducătorul, Atotputernic, Atotbun, Atotprezent, Atotsfânt, Atotînțelept, Atotvăzător, Veșnic, Neschimbat,

¹⁷ Mt, 12, 29; 1 Cor, 8, 4; Ieș. 3, 14; 1 Ioan 4, 12; Deut. 4, 39; Efes, 4, 5-6.

¹⁸ Ieș. 15, 18; 2 Petru 3, 8.

¹⁹ Is. 41, 4.

²⁰ Apoc. 1, 8.

²¹ Fac. 1, 1-28; 2, 7, 11-24; 5, 1.

Ființa cea mai perfectă, unul singur Dumnezeu... a creat pe protopărinții noștri Adam și Eva, i-a așezat în raiul pământesc, i-a făcut foarte fericiți, i-a familiarizat cu El.

După călcarea poruncii i-a judecat și canonisit, le-a făcut îmbrăcăminte de piele și i-a îmbrăcat, i-a scos afară din Rai și le-a dat pământul să-l muncească și să-l folosească. Oamenii s-au înmulțit foarte mult. Adam și Eva – după unii istorici – ar fi avut 33 de fii și 27 de fiice, după alții se spune că ar fi avut 100 fii și 100 fiice²².

Așa se înmulțeau foarte, urmașii lui Adam și ai Evei, umplând pământul și stăpânindu-l²³. Așa a mers lumea înmulțindu-se și acoperind pământul până în vremurile Mesianice, în vremurile noastre și cât va fi lumea aceasta.

Apostolul adeverește, zicând: „*Domnul Dumnezeu a făcut dintr-un sânge – Adam și Eva – tot neamul omenesc, ca să locuiască pe toată fața pământului, rânduinându-le de mai înainte timpul și locul viețuirii lor. Ca să caute ei pe Dumnezeu, doar L-ar simți și L-ar găsi, măcar că El nu este departe de fiecare din noi, că prin El trăim, ne mișcăm și suntem, precum a zis unul din poeții voștri: Noi suntem din neamul lui Dumnezeu...*”²⁴. Iată de unde am venit și venim noi oamenii aici pe pământ.

Dumnezeu e veșnic și mai înainte de toți vecii

Acest universal Dumnezeu veșnic, Care a făcut toate veacurile, există mai înainte de toate. Aceasta o arată marele psalmist, prooroc și împărat David, zicând. „*Doamne, din veac și până în veac Tu ești*”. Așijderea și dumnezeiescul apostol Pavel zicând: „*Prin (Iisus Hristos) Care a făcut și veacurile*”²⁵.

Trebuie să știi că numele de veac are multe sensuri, căci înseamnă multe lucruri. Veac, se numește iarăși și timpul de o

²² Hron. 114.

²³ Fac. 6, 11.

²⁴ F. Ap. 17, 26-29.

²⁵ Evr. 1, 2; vezi și Tâlc. Teofilact la acest loc.

mie de ani. Iarăși se numește veac, toată viața prezentă. Veac se numește viața fiecărui om. Veac se numește și viața ce va să vie, cel fără de sfârșit, după înviere. Se numește iarăși veac, nu timpul, nici o parte din timp, care se măsoară cu mișcarea și drumul soarelui, adică cel format din zile și nopți, ci un fel de mișcare și un interval de timp care merg împreună cu cele veșnice.

Lumea aceasta are șapte veacuri anume, de la facerea cerului și pământului până la sfârșitul și învierea obștească a oamenilor.

Există un sfârșit particular, moartea fiecăruia, este însă și un sfârșit obștesc și general, când va fi învierea obștească a oamenilor. Al optulea veac, este veacul ce va să vie.

Înainte de întemeierea lumii, când nu era soarele să despărță ziua de noapte, nu era veac care să se poată măsura, ci un fel de mișcare și interval de timp, care mergea împreună cu cele veșnice. Și potrivit acestei concepții este un singur veac. Pentru aceea Dumnezeu se numește și veșnic. Există dar și mai înainte de veșnicie, căci El a făcut însuși veacul. Numai Dumnezeu fiind fără de început este Făcătorul tuturor, al veacurilor și al tuturor existențelor. Iar când vorbesc de Dumnezeu, este clar că eu vorbesc de Tatăl, de Fiul Lui, Unul-născut, Domnul nostru Iisus Hristos și Duhul Lui cel Preasfânt, singurul Dumnezeu nostru.

Se vorbește și de veacurile veacurilor, pentru că cele șapte veacuri ale lumii prezente cuprind multe veacuri, adică viețile oamenilor. Se vorbește și de un singur veac pentru că cuprinde în el toate veacurile. Veacul de acum și cel ce va să fie, se numește veacul veacurilor. Prin cuvintele: viața veșnică și pedeapsa veșnică, se indică nesfârșirea veacului ce va să vie; căci după înviere, timpul nu se va mai măsura cu zile și nopți. Va fi mai degrabă o singură zi neînserată, când Soarele Dreptății va străluci luminos peste cei drepți; pentru cei păcătoși va fi o noapte adâncă, fără de sfârșit. Prin urmare, Dumnezeu este Singurul Făcător al veacurilor, Cel Care a creat universul, Cel care există mai înainte de veacuri²⁶.

²⁶ Dogm. Sf. Ioan Damaschin, cap. 1.

Cine este Dumnezeu nostru, care-i numele Lui?

Dumnezeu nostru, în cer și pe pământ, toate câte a vrut a făcut²⁷. Domnul, Dumnezeu nostru, Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt are multe și minunate numiri și lucrările Sale foarte minunate. Așa, El se numește Dumnezeu: „*Eu sunt Cel ce sunt*“... „*Cel ce este M-a trimis la voi*“. Ființă nemărginită, Duhul cel nemărginit, Lumina lumii, înțelepciune, Rațional, Izvorul vieții, Puternic, Putere, Rațiune universală, Soare, Foc, Apă, Ființă mai presus de ființă, Dumnezeire, Principiu mai presus de principiu, Lumină mai presus de lumină, Izvor creator, Izvorul bunătăților, Dumnezeu existent și lucrător pururea. Creatorul lumii, Creatorul universului²⁸. Acesta este Dumnezeu nostru, care ne-a creat și ne-a adus aici pe pământ, din ceea ce n-am fost, în ceea ce suntem și vom fi pururea.

Dumnezeu este nemărginit

Fericitul Augustin, un mare scriitor bisericesc, povestește că a vrut să scrie o carte cu titlul: „Ce este Dumnezeu?“ Dar tot cugetând cum să înceapă și cum să lămurească mai bine, ce este Dumnezeu, obosi.

Așa, obosit cum era, plimbându-se pe malul mării, văzu un copil care săpase o gropiță și căra în ea cu un ciob apă din mare...

– Ce faci acolo, copile?

– Car toată apa din mare în gropița mea, răspunse acesta. Și, Augustin, surâzând de naivitatea copilului, care credea că gropița lui poate cuprinde apa mării, merse mai departe frământat de chestiunea sa. Dar, în curând el își zise: „Nu sunt eu oare tocmai ca acest copil? Eu vreau să cuprind cu mintea mea mărginită pe Nemărginitul Dumnezeu?“

Omul fiind mărginit, nu poate cuprinde pe Dumnezeu, care este nemărginit. El trebuie a se trudi să cunoască pe Dumnezeu și

²⁷ Ps. 113, 11.

²⁸ Dogm. Ioan Damaschin ș.a.m.d.

voia Lui și să împlinească poruncile Lui, spre a se mântui de orice rău și a deveni fericit vremelnic și veșnic.

Ce însemnătate are cuvântul „astăzi“ - „veșnicie“?

Cuvântul „astăzi“ sau „veșnicie“ ne arată timpul care nu se mai sfârșește niciodată. Sufletul unit cu trupul, prin voința lui Dumnezeu, la timpul hotărât de sus, se desparte de trupul cu care el forma omul prin aceeași voința Dumnezeiască. La ieșirea sa din trup, sufletul trece în împărăția ființelor asemenea lui, în împărăția spirituală a îngerilor. Sufletul, după faptele sale, bune sau rele, se unește cu îngerii buni în Rai, sau cu îngerii căzuți în iad. Adevărul acesta ni s-a descoperit nouă de Mântuitorul nostru Iisus Hristos, Care în parabola Sa, a bogatului nemilostiv și a lui Lazăr, ne învață că: sufletul, după ce s-a despărțit de trup, intră în aceeași zi, astăzi, în Rai sau în iad... „*Adevăr zic ție, astăzi vei fi cu Mine în Rai*“²⁹ a zis Iisus Hristos, tâlharului ce s-a pocăit.

Astfel, fiecare suflet despărțit de al său trup; va fi în Rai sau în iad. Când? „Astăzi“, a zis Mântuitorul... Ce înțelegem noi prin cuvântul „astăzi?“... Cum să armonizăm această expresie cu învățătura bisericii, privitoare la vămi și la ziua a treia, a noua, și a patruzecia după moarte...? Aici pe pământ sunt: zile, nopți și ani; dincolo de mormânt nu mai este însă decât: VEȘNICIE – luminoasă sau întunecoasă. Pentru ca sufletul, dincolo de mormânt, să poată ajunge la starea de lumină sau de întuneric, îi trebuie un oarecare interval de timp, care corespunde cu patruzeci de zile pe pământ. Deosebitele stări prin care trebuie să treacă sufletul după despărțirea sa de trup, corespund la un număr oarecare de zile pe pământ. Noi cunoaștem starea sufletului în primele trei zile de după moarte. Știm ce devine el în cele șase zile următoare, apoi în cele treizeci de zile care urmează. De aceea: biserica, rudele, prietenii și cunoscuții repauzatului întrebunțează în cursul acestui timp, felurite mijloace particulare, pentru a cere Milostivirea lui Dumnezeu, în favoarea repauzatului.

²⁹ Lc. 23, 43.

Așadar, cuvântul „astăzi“ înseamnă timpul de după moarte, adică veșnicia... A treia zi, a noua zi, a patruzecia zi, nu sunt decât aici pe pământ. Dincolo de mormânt, diviziunea timpului nu există. Acolo nu sunt alte zile decât aceea de „astăzi“.

Misterul morții este ușa prin care sufletul, despărțindu-se de trup, intră în veșnicie. Noi am văzut, știm și vedem adeseori ce devine trupul omenesc după moarte; însă, sufletul fiind nevăzut, noi nu-l putem vedea. Știm acestea cu desăvârșire prin mărturisirea Sfintei noastre Biserici, care-i stâlpul și întărirea adevărului, care n-a căzut niciodată din învățătura sa și nici nu poate cădea niciodată, pentru că este învățată de Duhul Sfânt³⁰.

Acestea știindu-le, fiilor și fiicelor, fiți liniștiți. Moartea nu este un sfârșit absolut al existenței. Sufletul continuă a viețui într-o lume unde și noi vom merge, poate chiar în această oră. Așadar, să zicem repauzaților noștri, care au repauzat în Domnul nostru Iisus Hristos, nu adio, ci la revedere bunii noștri părinți: tată, mama, bunicule, bunică, frate, soră, la revedere, la bună vedere...³¹.

Ce este omul?

Omul este creația cea mai minunată și cea mai desăvârșită a lui Dumnezeu. Omul este capodopera Dumnezeirii. Pe acest om foarte minunat creat, l-a pus Dumnezeu, stăpân, împărat strălucit, peste toate creaturile de pe pământ³².

Omul este o foarte minunată creatură a lui Dumnezeu compusă din două părți: o parte superioară, spirituală – sufletul omenesc – și dintr-o altă parte materială, inferioară – trupul omenesc.

La acest „Palat măreț, mișcător, lucrător, maiestos“ privind unii din creștinii mai aprinși în credința și dragostea de Dumnezeu, preamăresc pe Universalul Creator, în mare și în mic, cântând uneori și la chinonicul Dumnezeieștilor Liturghii astfel:

³⁰ Ioan 14, 21-23, 26; 1 Tim. 3, 15-16.

³¹ V. Rep. 19-22.

³² Fac. 1; 2; 5, 1; Iov 10, 8-9; Ps. 8, 4-5; 49, 13; Zah. 12, 1; Tobit 8, 6; Înt. Sol. 2, 23; 17, 1; 2 Mac. 7, 28.

Spune-mi, Doamne, ce e omul?
 Omul este trup și suflet
 Spune-mi, Doamne, ce e trupul?
 Trupul e pământ, cenușă
 A viermilor mâncărușă.
 Spune-mi, Doamne, ce-i sufletul?
 Sufletu-i o scânteiere
 Din a Domnului putere.
 Sufletu-i o asemănare
 După-a Domnului lucrare.
 Trup și suflet laolaltă
 Vor merge la judecată
 Să-și ia plata după faptă
 Aliluia, Aliluia, Aliluia

Ce este sufletul omenesc?

Sufletul este partea cea mai minunată, mai aleasă, mai prețioasă a omului. „Sufletul – zice Sfântul Ioan Damaschin – e o substanță vie, simplă, netrupească, prin natura sa, invizibilă ochilor trupești, nemuritoare, rațională, spirituală, fără de formă; se servește de un trup organic și îi dă acestuia putere de viață, de creștere, de simțire și de naștere. Nu are un spirit deosebit de el, ci spiritul său este partea cea mai curată a lui. Ceea ce este ochiul în trup, aceea este spiritul în suflet. Sufletul este liber, volițional, activ, schimbător, adică schimbător prin voință, pentru că este zidit. Pe toate acestea le-a primit în chip natural, prin Harul Celui care l-a creat, prin care a primit și existența, precum și de a exista prin fire în acest chip...“³³.

Ce este trupul omenesc?

Trupul omenesc este materia din care Domnul Dumnezeu a creat pe primul om. El a făcut pe om din pământ, cu propriile Sale

³³ Sf. Ioan Damaschin, Cartea a II cap. 12.

mâini, din natura văzută și nevăzută, după Chipul și Asemănarea Sa. A făcut trupul din pământ, iar sufletul rațional și gânditor îl dădu din Suflarea Sa proprie. Aceasta numim Chip Dumnezeiesc; căci cuvintele „după Chipul“ indică rațiunea și liberul arbitru; iar cuvântul „după Asemănare“ arată asemănarea cu Dumnezeu în virtute, atât cât este posibilă.

Trupul și sufletul omenesc, al primului om, au fost făcute simultan, nu mai întâi unul și apoi celălalt. Aceasta o arată pe scurt istoricul sfânt Moise, zicând: „*Atunci luând Domnul Dumnezeu țărână din pământ a făcut pe om și a suflat în fața lui suflare de viață și s-a făcut omul ființă vie*“³⁴.

Cine și cum a făcut pe om?

Domnul Dumnezeu, El a făcut pe om. L-a făcut: inocent, drept, virtuos, lipsit de supărări, fără de griji, luminat cu toată virtutea, încărcat cu toate bunătățile, ca o a doua lume mică în lumea mare, un alt înger închinător compus, observatorul lumii văzute, inițiat în lumea spirituală, împăratul celor de pe pământ, condus de sus, pământesc și ceresc, vremelnic și nemuritor, văzut și spiritual, la mijloc între măreție și smerenie, același duh și trup, duh din pricina Harului și trup din pricina mândriei, duh ca să rămână și să laude pe Binefăcător, trup ca să sufere și prin suferință să-și amintească și să se instruiască atunci când se mândrește cu necurăția. Animalul condus aici în viața prezentă, dar mutat în altă parte, în veacul ce va să fie. Termenul final al Tainei este îndumnezeirea sa, prin închinarea sa către Dumnezeu. Se îndumnezeiește prin participarea la iluminarea Dumnezeiască, și nu prin transformarea sa în Ființă Dumnezeiască.

Dumnezeu l-a făcut pe om, prin fire fără de păcat, iar prin voință liber. Spun fără de păcat, nu pentru că ar fi incapabil a păcătui, ci pentru că nu are în firea sa facultatea de a păcătui, ci mai mult în libertatea voinței. Avea adică puterea să rămână și să progreseze în bine ajutat fiind de Darul Dumnezeiesc, după

³⁴ Fac. 2, 7.

cum avea și puterea să se întoarcă de la bine și să ajungă la rău, lucru pe care Dumnezeu îl îngăduia pentru motivul că omul era înzestrat cu liberul arbitru...

Nu este virtute ceea ce se face prin forță...³⁵.

Cum este creat omul după chipul și asemănarea lui Dumnezeu?

După alcătuirea și înfrumusețarea tuturor creaturilor, din cer și de pe pământ, din ape și de sub pământ, Domnul Dumnezeu, Cel Preamărit în Sfânta Treime: Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt, a făcut Sfat Dumnezeiesc, zicând: „*Să facem om după Chipul și Asemănarea Noastră*“. Acestea zicând, Dumnezeu creează pe om cu mâinile Sale proprii din natura văzută și nevăzută, după Chipul și Asemănarea Sa. Trupul l-a făcut Dumnezeu din pământ, iar sufletul rațional și gânditor îl dădu prin insufierea Sa proprie.

„*Chip Dumnezeiesc*“ sau „*după Chipul lui Dumnezeu*“, arată rațiunea și liberul arbitru. Chipul lui Dumnezeu este năzuința omului după Dumnezeu, adevărul absolut, binele și infinita și adevărata fericire... Chipul lui Dumnezeu în om constă în puterile spirituale ale omului sau în facultățile lui de a cunoaște adevărul, a iubi, a face binele și a năzui după Dumnezeu, Izvorul a tot adevărul și binele.

Între Chipul și Asemănarea lui Dumnezeu din sufletul omenesc este o mare deosebire. Aceasta o arată Sfântul Vasile cel Mare în Exaimeron, Omilia 10; Sfântul Ioan Gură de Aur la Facere, Omilia 9; Ieronim, la tâlcuirea de la Iezechiel cap. 28. Deosebirea aceasta este următoarea:

Chipul lui Dumnezeu îl primește sufletul în timpul zidirii sale de la Dumnezeu; iar asemănarea lui Dumnezeu într-însul se săvârșește prin Sfântul Botez. Chipul, în a Lui socoteală, Asemănarea, în bunăvoire, Chipul, în stăpânirea de sine; Asemănarea, în faptele bune.

³⁵ Sf. Ioan Damaschin, Dogm. cart. II cap. 12.

Doctrina Sfinților Părinți adeverește că: Omul primește chipul lui Dumnezeu împreună cu existența sa; iar asemănarea lui Dumnezeu are să o facă însuși omul, prin propria lui activitate, primind de la Dumnezeu numai capacitatea.

La aceasta ne îndeamnă Domnul nostru Iisus Hristos, zicând: „Fiți desăvârșiți, precum și Tatăl vostru Cel din ceruri, desăvârșit este”³⁶. Fiți voi asemenea, cu adevărul, cu facerea de bine, cu blândețea, cu bunătatea, cu nerăutatea, ș. a.

Acest loc Evanghelic îl tâlcuiește Sfântul Vasile cel Mare: „Să facem om – zice Dumnezeu – după Chipul și după Asemănarea noastră”. „Pe una o avem prin zidirea lui Dumnezeu, iar pe cealaltă prin bunăvoința noastră o îndreptăm. Prima stare ne este nouă după Chipul lui Dumnezeu, iar din bunăvoință ni se isprăvește nouă după Asemănarea lui Dumnezeu a fi”. Și iarăși: „Mie mi-a lăsat Dumnezeu ca să fiu după Asemănarea Dumnezeiască... dar pe chip îl am ca să fiu cuvântător, iar pe cea după Asemănare, ca să fiu creștin...” „Fiți – zice Domnul – desăvârșiți precum și Tatăl vostru Cel Ceresc este desăvârșit...”. Vezi unde ne dă nouă Domnul pe cea după Asemănare? Acolo unde ne asemănăm cu Dânsul, Care răsare soarele Lui peste cei răi și peste cei buni și plouă peste cei dreپți și peste cei nedreپți³⁷. De urăști viclesugul și nu ești pomenitor de rău, devii după asemănarea lui Dumnezeu. De ești iubitor de frați și împreună pătimitor, te-ai asemănat cu Dumnezeu. De vei lăsa (ierta) vrăjmașului tău, din toată inima ta, toate câte ți-a greșit, te-ai asemănat lui Dumnezeu. Dacă în ce fel este Dumnezeu spre tine păcătosul, în același fel ești și tu spre fratele tău care ți-a greșit ție, cu milostivire, te-ai asemănat lui Dumnezeu. Drept aceea, pe cea după chipul (lui Dumnezeu) o ai, adică din ceea ce ești cuvântător; iar după asemănare te faci din ceea ce bunătatea o lucrezi. Așadar să știm că chipul lui Dumnezeu este și în sufletul omului necredincios, dar asemănarea numai în creștinul îmbunătățit. Când creștinul ar păcătui ceva de moarte, atunci numai de asemănarea lui Dumnezeu se lipsește, iar nu și

³⁶ Mt. 5, 18.

³⁷ Mt. 5, 45.

de al Său Chip. Și, măcar și-n munca veșnică de s-ar osândi, Chipul lui Dumnezeu același este într-însul în veci, iar Asemănarea a mai fi nu se poate³⁸.

Moise scrie pentru creația omului așa: „Să facem om după chipul și asemănarea noastră” și îndată arată clar: „A făcut Dumnezeu pe om, după chipul lui Dumnezeu l-a făcut pe el”, fără a mai adăuga „și după asemănarea lui Dumnezeu”. Aceasta avea să se facă abia de omul nou creat, prin activitatea sa proprie. Aceasta o explică și Sfântul Grigore de Nisa, zicând: „Pentru ce nu s-a făcut ceea ce s-a plănuit? Pentru că nu s-a zis: «Și a făcut Dumnezeu pe om după chipul și asemănarea lui Dumnezeu?» Oare a slăbit Creatorul? A vorbi așa este necuviincios. Oare a schimbat scopul Consulato- rului? Necuviincios este a cugeta așa. A zis și a schimbat? Nicidecum. Nici scriptura nu zice aceasta, nici Creatorul n-a slăbit, nici scopul n-a rămas fără împlinire. Care este așadar cauza rătăcirii? Să facem pe om după chipul și asemănarea noastră. Cel dintâi îl avem după creație, cel din urmă îl conlucrăm noi înșine, după voință. A fi chipul lui Dumnezeu ne este nouă proprie după creațiunea noastră cea primă, dar a ne face după asemănarea lui Dumnezeu depinde de voința noastră.

Om este trup și suflet

Om este alcătuit din suflet nematerial, rațional și din trup material. Astfel, omul se compune din două părți: trupul luat din pământ, din elementele pământului și sufletul primit imediat de la Dumnezeu. Domnul nostru Iisus Hristos ne vorbește despre Trupul și Sufletul Său când era răstignit pe Crucea înălțată sus, deasupra muntelui Golgota, zicând: „Părinte, în mâinile Tale îmi dau Duhul (Sufletul) Meu”³⁹. Iată și aici vedem clar: trupul și sufletul. Așadar, omul este trup și suflet.

Privitor la aceasta Sfântul Chiril al Ierusalimului adeverește hotărât, zicând: „Să știi că tu, ca om, constai din două naturi. Tu

³⁸ Dogm. Sf. Ioan Damaschin; Comoroșanu; Hron. 21, 22.

³⁹ Lc. 23, 46; Mt. 27, 50-53.